

KRONIKA

Před sto lety se narodil Miloš Šolle (1916–2016)

Obr. 1. Miloš Šolle (1916–2004).

Čas neúprosně ubíhá a na konci tohoto roku si připomeneme výročí sto let od narození předního českého archeologa raně středověkého období PhDr. Miloše Šolleho, CSc., emeritního vedoucího vědeckého pracovníka Archeologického ústavu AV ČR v Praze. Narodil se v Praze (11. 12. 1916) jako pátý, nejmladší syn ředitele Hypoteční banky Josefa Šolleho, který byl v době první světové války členem Čsl. národního výboru a v roce 1918, při vzniku Československé republiky, poslancem Národního shromáždění. Miloš Šolle studoval na prestižním klasickém Arcibiskupském gymnáziu v Praze a po maturitě byl přijat na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze (1936). Studoval klasickou archeologii u prof. J. Čadíka a R. Vackové, křesťanskou archeologii u J. Cibulky, prehistorickou archeologii u prof. J. Schránila, J. Eisnera a také u J. Filipa. V období po uzavření vysokých škol nastoupil do Státního archeologického ústavu.

První terénní zkušenosti získal při výzkumu na Budči (1941) pod vedením J. Böhma. V letech 1944–1945 byl totálně nasazen u firmy Deutsche Lufthansa.

V roce 1945 dokončil studium na základě disertace *Geometrický styl v Řecku*. Roku 1947 byl ustanoven vrchním komisařem Správní osvětové služby, záhy se stal vedoucím vědeckého oddělení a členem redakční rady ústavu (*Archeologické rozhledy*) a začal přednášet na fakultě. Podnikl tříměsíční studijní cestu po italských muzeích. Jeho doplněná disertační práce vyšla v roce 1949 v edici Filozofické fakulty UK pod názvem *Počátky helénské civilizace*. Jejím hlavním zaměřením je vztah mykénské a raně řecké kultury k současné villanovské kultuře v Itálii a Podunají před nástupem historických Keltů. Práce byla po roce 1949 stažena z veřejného prodeje pro údajné nemarxistické pojetí (ve stylu M. Dvořáka, 1874–1921) a směla být používána pouze ve vědeckých knihovnách.

Na počátku svého odborného působení se M. Šolle věnoval tematice mladšího pravěku na Moravě. V polovině 50. let došlo k rozhodující změně – ředitel Archeologického ústavu akademik Böhma ho pověřil v rámci národního projektu výzkumu slovanských hradisť vedením terénního výzkumu ve Staré Kouřimi. Většina zásadních objevů v této lokalitě je spojena s jeho jménem: výzkum opevnění, objev halové stavby a knížecího pohřebiště (8.–10. století) aj. Monografické zpracování přinesla publikace *Stará Kouřim. Ohnisko velkomoravské kultury v Čechách* (Academia 1966). Stala se na řadu desetiletí jednou ze základních prací české slovanské archeologie.

Po smrti akademika J. Böhma (1962) a především po roce 1968, kdy se plně prosadila tzv. normalizace, se M. Šollemu, který se nikdy netajil svou křesťanskou vírou a skeptickým vztahem k marxistické ideologii, nedostávalo náležitého ocenění a odpovídajícího postavení. Následně mu byla znemožněna obhajoba doktorské disertační práce pro získání hodnosti DrSc. (1971), a to necelý měsíc před jejím termínem s již jmenovanými oponenty. Úsilí pro obnovu řízení (1974) podpořené ředitelem Archeologického ústavu akademikem J. Filipem vyznělo naprázdno.

Po omezení terénních prací se dále zabýval kouřimským mikroregionem – hradiska v polohách u sv. Jiří a u sv. Vojtěcha (Památky archeologické 1969, Archeologické rozhledy 1959, 1963). V nakladatelství Academia vyšla v roce 1981 jeho *Kouřim v průběhu věků*, obsahující celou problematiku v historickém přehledu.

Další oblastí jeho zájmu bylo pšovské Hradisko u Mšena, nechal se inspirovat A. Sedláčkem (1843–1926) a jeho úvahou, zda nejde o lokalizaci Canburgu z roku 805. Výzkum přinesl doklady mladšího osídlení a dvorcové zástavby (Památky archeologické 1977, 1978).

V polovině 70. let předložil rozsáhlou práci *Hradská centra a hřbitovy*, která nebyla publikována z ideových důvodů, byla uložena v archivu nálezových zpráv. Až později byla upravena pro širší veřejnost a vyšla v nakladatelství Vyšehrad jako *Staroslovanské hradisko* (1984).

V rámci týmového výzkumu budečského hradiště se věnoval opevnění a sakrálním stavbám, navázal tak na svůj výzkum z roku 1941. Soustředil se na problematiku založení rotundy sv. Petra a Pavla a snažil se prokázat její existenci již v 9. a 10. století. Provedl také revizní výzkum kostela P. Marie a také známého zákolanského pohřebiště pod Budčí. Jeho závěry byly publikovány v *Archeologických rozhledech* (1980, 1993) a v *Památkách archeologických* (1982, 1990, 1991).

Hodnocení jeho velkého díla dokresluje i fakt, že se mu podařilo zveřejnit výsledky svých terénních výzkumů a zhodnotit je v širším historickém kontextu. Je běžné, že některá nová hodnocení chronologii dřívějších nálezů zpřesní, ale vždy zůstanou stálým pramenem poznání.

Miloš byl vždy vážen pro svůj charakter, otevřenost a zásadovost, a to i v době, kdy ostatní mlčeli. V červenci 1989 připojil podpis pod výzvu *Několik vět*. V dalších letech se stále více věnoval historickým a filozofickým otázkám. Po osmdesátce, které dosáhl ve skvělé kondici duševní i fyzické, zvládl taje počítače a vydal tři monografie: *Od úsvitu křesťanství k sv. Vojtěchu* (Vyšehrad 1996); *Hradsko na Kokořínsku – Canburg franckých análů* (Academia 1998); ke Kouřimí, její historii a archeologickému poznání na základě vlastních výzkumů *Po stopách přemyslovských Děpoliců* (Vyšehrad 2000).

Víře katolického křesťana a člena Lidové strany (dnes KDÚ-ČSL) zůstal věrný po celý život, což se odráželo i v obtížích jeho dětí, když chtěly studovat na vysoké škole. Teprve po intervenci akademika Poulíka (1910–1998) mohl být syn Vít přijat na Pedagogickou fakultu UK v Praze.

M. Šolle vždy oceňoval v rámci doby tolerantní myšlení a tvůrčí prostředí v Archeologickém ústavu, bylo zde na počátku totality za ředitele J. Böhma (1901–1962), dále zásluhou J. Filipa (1900–1981) a v době tuhé normalizace i M. Ríchtra (1932–2011). Projevem jeho tolerance a ekumenického myšlení byla i shoda s manželkou Věrou, dětskou lékařkou, že synové budou vychováni v římskokatolickém životním názoru, zatímco dcery budou evangeličky.

Miloš byl dlouholetým koreferentem archeologického výzkumu Vyšehradu (od 1966). I nadále postrádáme tuto mimořádnou osobnost archeologické komunity, která přispěla k poznání nejstarších českých dějin.

Bořivoj Nechvátal

Bibliografie M. Šolleho

AR 28, 1976, 668–673; AR 43, 1991, 624–627; AR 49, 1997, 177–178; AR 54, 2002, 757; AR 31, 2006, 445–446.